

BLM5102 Bilgisayar Sistemleri ve Ağ Güvenliđi

Prof. Dr. Hasan Hüseyin BALIK
(9. Hafta)

İçerik

- 3.Şifreleme Algoritmaları
  - 3.1 Şifreleme Araçları
  - 3.2 Simetrik Şifreleme ve Mesaj Gizliliği
  - 3.3 Açık Anahtarlı Şifreleme ve İleti Kimlik Doğrulaması

3.2 Simetrik Şifreleme ve Mesaj Gizliliği

3.2.İçerik

- Simetrik Şifreleme ve Mesaj Gizliliği
- Veri Şifreleme Standardı (DES)
- Gelişmiş Şifreleme Standardı (AES)
- Akış Şifreleme ve RC4
- Blok Şifreleme Çalışma Modları

Simetrik Şifreleme

- Ayrıca ..... olarak da anılır:
  - Geleneksel şifreleme
  - Gizli anahtarlı veya tek anahtarlı şifreleme
- 1970'teki açık anahtarlı şifrelemeden önceki tek alternatif
  - Hala en yaygın olarak kullanılan alternatif
- Beş bileşene sahiptir:
  - Düz metin
  - Şifreleme algoritması
  - Gizli anahtar
  - Şifrelenmiş metin
  - Şifre çözme algoritması

Kriptografi

Üç bağımsız boyutta sınıflandırılmıştır:

Düz metni şifreli metne dönüştürmek için kullanılan işlemlerin türü

- Değişirme/Substitution - düz metindeki her öge başka bir ögeye eşlenir
- Transpozisyon/Transposition – düz metindeki ögeler yeniden düzenlenir

Kullanılan anahtar sayısı

- Gönderici ve alıcı aynı anahtarı kullanır – simetrik
- Gönderici ve alıcının her biri farklı bir anahtar kullanır - asimetrik

Düz metnin işlenme şekli

- Blok şifreleyici – her seferinde girilen bir öge bloğunu işler
- Akış şifreleyici - giriş ögelerini sürekli olarak işler

Şifrelenmiş Mesajlara Yönelik Saldırı Türleri

Saldırı Tipi	Kriptoanalist tarafından bilinen
Yalnızca şifreli metin	<ul style="list-style-type: none"> • Şifreleme algoritması • Şifresi çözülecek şifreli metin
Bilinen düz metin	<ul style="list-style-type: none"> • Şifreleme algoritması • Şifresi çözülecek şifreli metin • Gizli anahtarla oluşturulmuş bir veya daha fazla düz metin-şifreli metin çifti
Seçilmiş düz metin	<ul style="list-style-type: none"> • Şifreleme algoritması • Şifresi çözülecek şifreli metin • Kriptoanalist tarafından seçilen düz metin mesajı ve gizli anahtarla oluşturulan karşılık gelen şifreli metin
Seçilmiş şifreli metin	<ul style="list-style-type: none"> • Şifreleme algoritması • Şifresi çözülecek şifreli metin • Gizli anahtarla oluşturulan karşılık gelen şifresi çözülmüş düz metinle birlikte kriptoanalist tarafından seçilen sözde şifreli metin
Seçilmiş metin	<ul style="list-style-type: none"> • Şifreleme algoritması • Şifresi çözülecek şifreli metin • Kriptoanalist tarafından seçilen düz metin mesajı ve gizli anahtarla oluşturulan karşılık gelen şifreli metin • Gizli anahtarla oluşturulan karşılık gelen şifresi çözülmüş düz metinle birlikte kriptoanalist tarafından seçilen sözde şifreli metin

Hesaplama olarak Güvenli Şifreleme Şemaları

- Şifreleme şu durumlarda hesaplama açısından güvenlidir:
  - Şifre kırmanın maliyeti bilginin değerini aşması
  - Şifreyi kırmak için gereken süre bilginin faydalı ömrünü aşması
- Kırmak için gereken çaba miktarını tahmin etmek genellikle çok zordur
- Kaba kuvvet saldırısının süresini/maliyetini tahmin edebilir

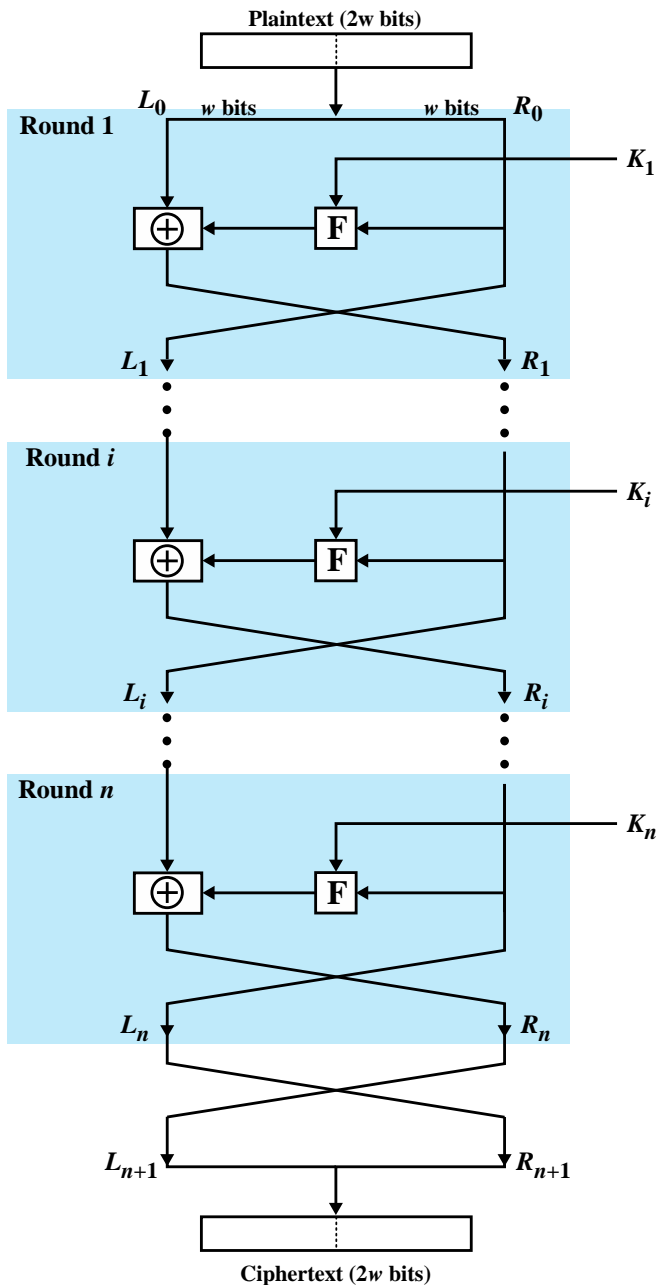
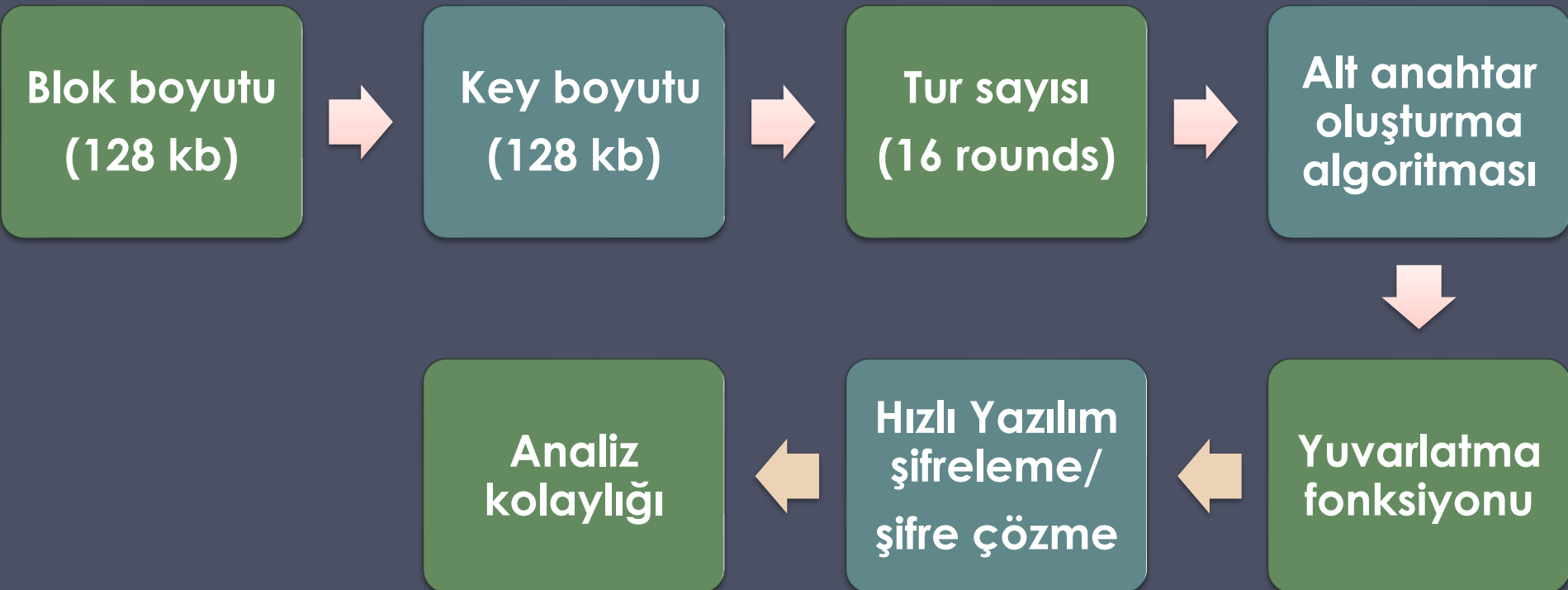

Figure 20.1 Classical Feistel Network

- DES dahil birçok simetrik blok şifreleme algoritması, ilk olarak 1973'te IBM'den Horst Feistel tarafından açıklanan yapıya sahiptir
- $2w$ bit uzunluğunda bir düz metin bloğu ve bir K anahtarı
- Verilerin iki yarısı, n işlem turundan geçer ve ardından şifreli metin bloğunu oluşturmak için birleşir
- Genel olarak, K i alt anahtarları K 'den ve birbirlerinden farklıdır ve bir alt anahtar oluşturma algoritması tarafından K anahtarından üretilir.

Blok Şifreleyici Yapısı

- Simetrik blok şifreleyici şunlardan oluşur:
  - Bir dizi tur (tekrar)
  - Anahtar tarafından kontrol edilen yerine koymalar ve permütasyonlar
- Parametreler ve tasarım özellikleri:

- En yaygın kullanılan şifreleme şemasıdır
- 1977'de Ulusal Standartlar Bürosu tarafından kabul edilmiştir. (Şimdi NIST)
- FIPS PUB 46 (*Veri Şifreleme Standardı*, Ocak 1977)
- Algoritma, Veri Şifreleme Algoritması (DEA) olarak da adlandırılır
- Düz metin 64 bit uzunluğunda ve anahtar 56 bit uzunluğundadır
- Feistel ağının küçük varyasyonudur

Veri
Şifreleme
Standardı
(DES)

Üçlü DES (3DES), finansal uygulamalarda kullanım için ilk olarak 1985 yılında ANSI standardı X9.17'de standardize edildi. 3DES, 1999 yılında FIPS PUB 46-3'ün yayınlanmasıyla Veri Şifreleme Standardının bir parçası olarak dahil edildi.

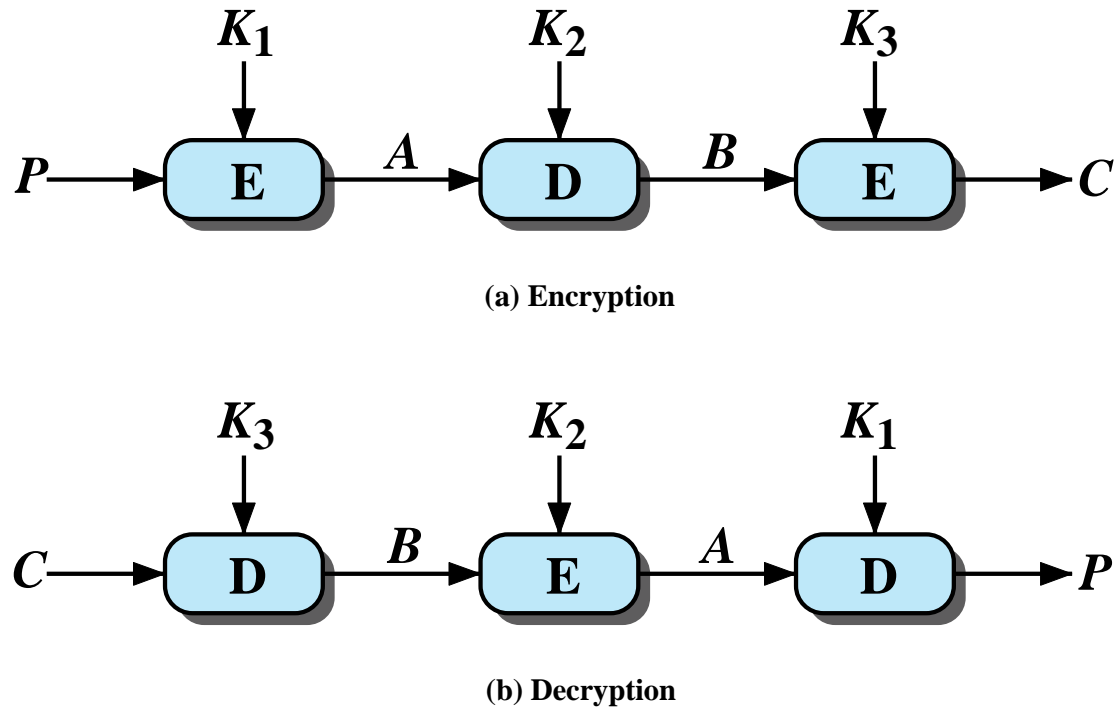

Figure 20.2 Triple DES

Gelişmiş Şifreleme Standardı (AES)

3DES için bir yedek
gerekiyordu

3DES, uzun süreli
kullanım için
makul değildi

NIST, 1997'de yeni
bir AES için teklif
çağrısında bulundu

3DES'e eşit veya daha iyi
bir güvenlik gücüne
sahip olmalıdır

Önemli ölçüde
geliştirilmiş verimlilik

Simetrik blok şifreleme

128 bit veri ve
128/192/256 bit
anahtarlar

Kasım 2001'de
seçilen Rijndael

İlk değerlendirme
turunda önerilen 15
algoritma kabul edildi

İkinci tur, alanı 5
algoritmaya daralttı

FIPS 197 olarak
yayınlandı

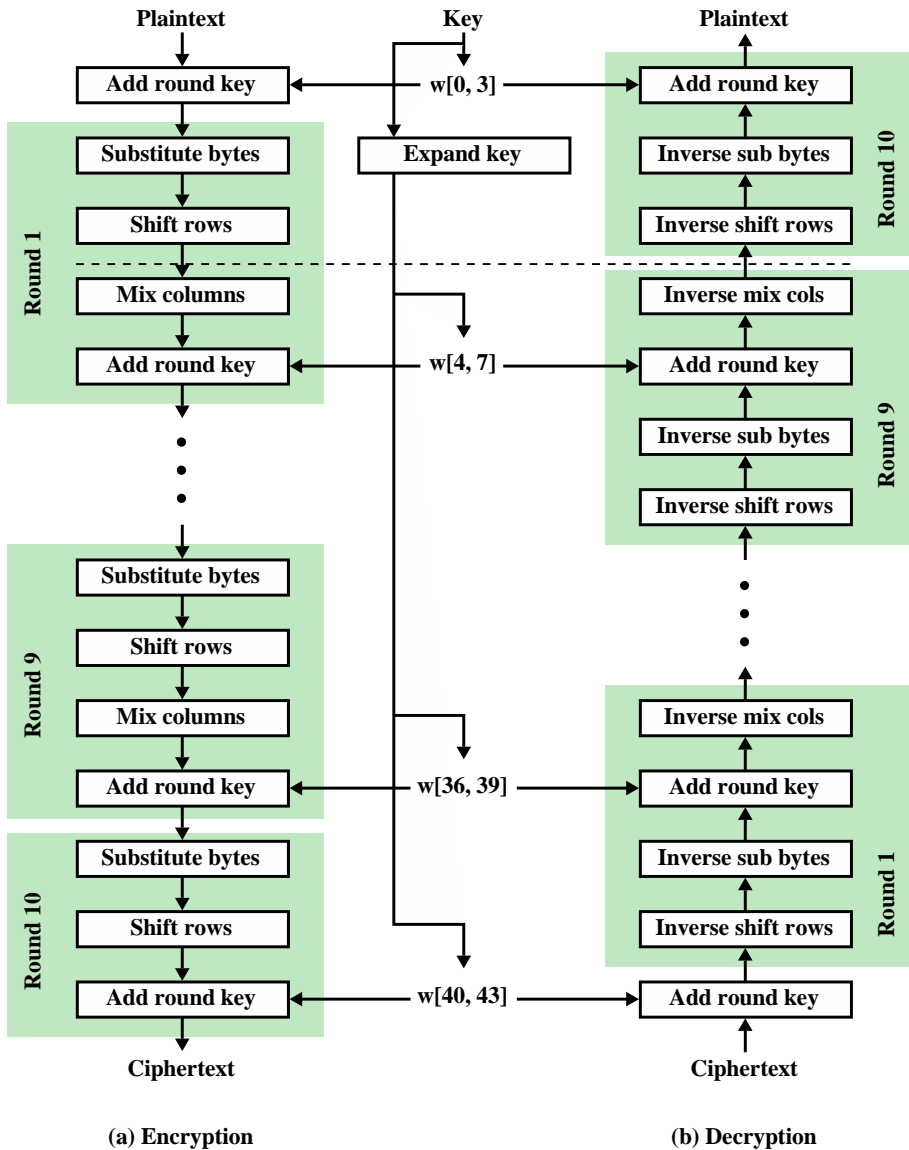
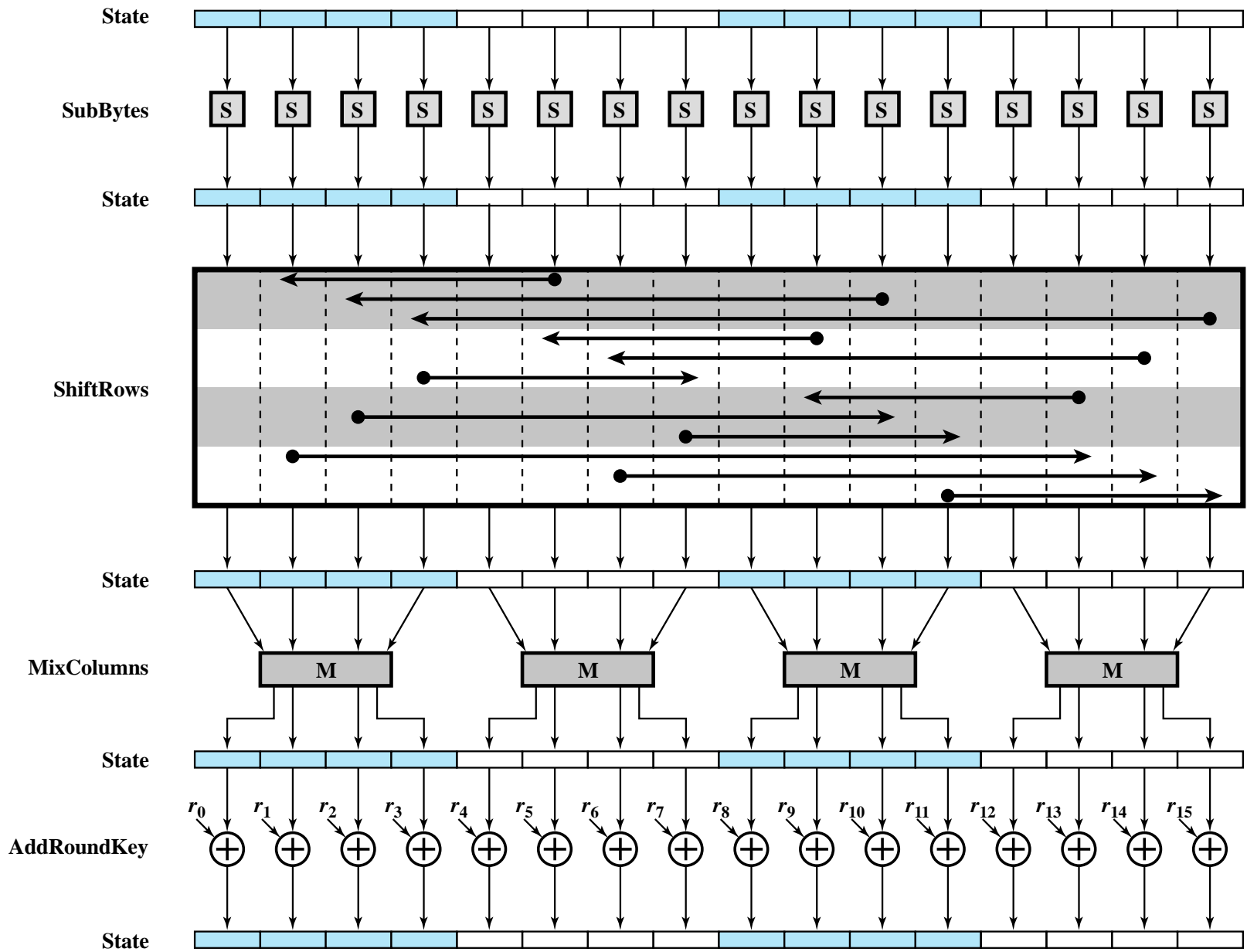

Figure 20.3 AES Encryption and Decryption

- 128 bitlik blok bir kare bayt matrisi olarak tasvir edilir
- 128 bitlik anahtar, kare bir bayt matrisi olarak tasvir edilir.
- Bu anahtar daha sonra bir anahtar program sözcükleri dizisine genişletilir; her kelime 4 bayttır ve 128 bitlik anahtar için toplam anahtar programı 44 kelimedir.
- AES, bir Feistel yapısı kullanmaz, ancak ikameler ve permütasyon kullanarak her turda tüm veri bloğunu paralel olarak işler.

Figure 20.4 AES Encryption Round

Table 20.2 AES S-Boxes

(a) S-box

		y															
		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	A	B	C	D	E	F
x	0	63	7C	77	7B	F2	6B	6F	C5	30	01	67	2B	FE	D7	AB	76
	1	CA	82	C9	7D	FA	59	47	F0	AD	D4	A2	AF	9C	A4	72	C0
	2	B7	FD	93	26	36	3F	F7	CC	34	A5	E5	F1	71	D8	31	15
	3	04	C7	23	C3	18	96	05	9A	07	12	80	E2	EB	27	B2	75
	4	09	83	2C	1A	1B	6E	5A	A0	52	3B	D6	B3	29	E3	2F	84
	5	53	D1	00	ED	20	FC	B1	5B	6A	CB	BE	39	4A	4C	58	CF
	6	D0	EF	AA	FB	43	4D	33	85	45	F9	02	7F	50	3C	9F	A8
	7	51	A3	40	8F	92	9D	38	F5	BC	B6	DA	21	10	FF	F3	D2
	8	CD	0C	13	EC	5F	97	44	17	C4	A7	7E	3D	64	5D	19	73
	9	60	81	4F	DC	22	2A	90	88	46	EE	B8	14	DE	5E	0B	DB
	A	E0	32	3A	0A	49	06	24	5C	C2	D3	AC	62	91	95	E4	79
	B	E7	C8	37	6D	8D	D5	4E	A9	6C	56	F4	EA	65	7A	AE	08
	C	BA	78	25	2E	1C	A6	B4	C6	E8	DD	74	1F	4B	BD	8B	8A
	D	70	3E	B5	66	48	03	F6	0E	61	35	57	B9	86	C1	1D	9E
	E	E1	F8	98	11	69	D9	8E	94	9B	1E	87	E9	CE	55	28	DF
	F	8C	A1	89	0D	BF	E6	42	68	41	99	2D	0F	B0	54	BB	16

Tablo 20.2 AES S-Box'ları

(b) Inverse S-box

		y															
		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	A	B	C	D	E	F
x	0	52	09	6A	D5	30	36	A5	38	BF	40	A3	9E	81	F3	D7	FB
	1	7C	E3	39	82	9B	2F	FF	87	34	8E	43	44	C4	DE	E9	CB
	2	54	7B	94	32	A6	C2	23	3D	EE	4C	95	0B	42	FA	C3	4E
	3	08	2E	A1	66	28	D9	24	B2	76	5B	A2	49	6D	8B	D1	25
	4	72	F8	F6	64	86	68	98	16	D4	A4	5C	CC	5D	65	B6	92
	5	6C	70	48	50	FD	ED	B9	DA	5E	15	46	57	A7	8D	9D	84
	6	90	D8	AB	00	8C	BC	D3	0A	F7	E4	58	05	B8	B3	45	06
	7	D0	2C	1E	8F	CA	3F	0F	02	C1	AF	BD	03	01	13	8A	6B
	8	3A	91	11	41	4F	67	DC	EA	97	F2	CF	CE	F0	B4	E6	73
	9	96	AC	74	22	E7	AD	35	85	E2	F9	37	E8	1C	75	DF	6E
	A	47	F1	1A	71	1D	29	C5	89	6F	B7	62	0E	AA	18	BE	1B
	B	FC	56	3E	4B	C6	D2	79	20	9A	DB	C0	FE	78	CD	5A	F4
	C	1F	DD	A8	33	88	07	C7	31	B1	12	10	59	27	80	EC	5F
	D	60	51	7F	A9	19	B5	4A	0D	2D	E5	7A	9F	93	C9	9C	EF
	E	A0	E0	3B	4D	AE	2A	F5	B0	C8	EB	BB	3C	83	53	99	61
	F	17	2B	04	7E	BA	77	D6	26	E1	69	14	63	55	21	0C	7D

Satırları Kaydır (Shift Rows)

Bireysel baytları bir sütundan diğerine taşı ve baytları sütunlara yay

Şifre çözme tersine döner

Sol şifrelemede, her Durum satırını sırasıyla 0,1,2,3 bayt döndür

Sütunları Karıştır ve Anahtar Ekle

- Sütunları karıştırma
  - Her sütunda ayrı ayrı çalışır
  - Her baytı, sütundaki dört baytın hepsinin bir işlevi olan yeni bir değerle eşler
  - Sonlu alanlar üzerinde denklemleri kullanır
  - Sütundaki baytların iyi bir şekilde karışmasını sağlar
- Dönen anahtar ekleme
  - Genişletilmiş anahtar bitleriyle basitçe XOR durumudur
  - Güvenlik dönen anahtar genişletmenin karmaşıklığından ve AES'nin diğer aşamalarından gelir

Akış Şifreleyiciler

Girdi öğelerini
sürekli olarak
işler

Anahtar rastgele
bir bit üreticine
giriştir

- Rastgele benzer sayılar akışı üretir
- Giriş anahtarı bilinmeden öngörülemez
- Düz metin baytlarıyla XOR anahtar akışı çıkışıdır

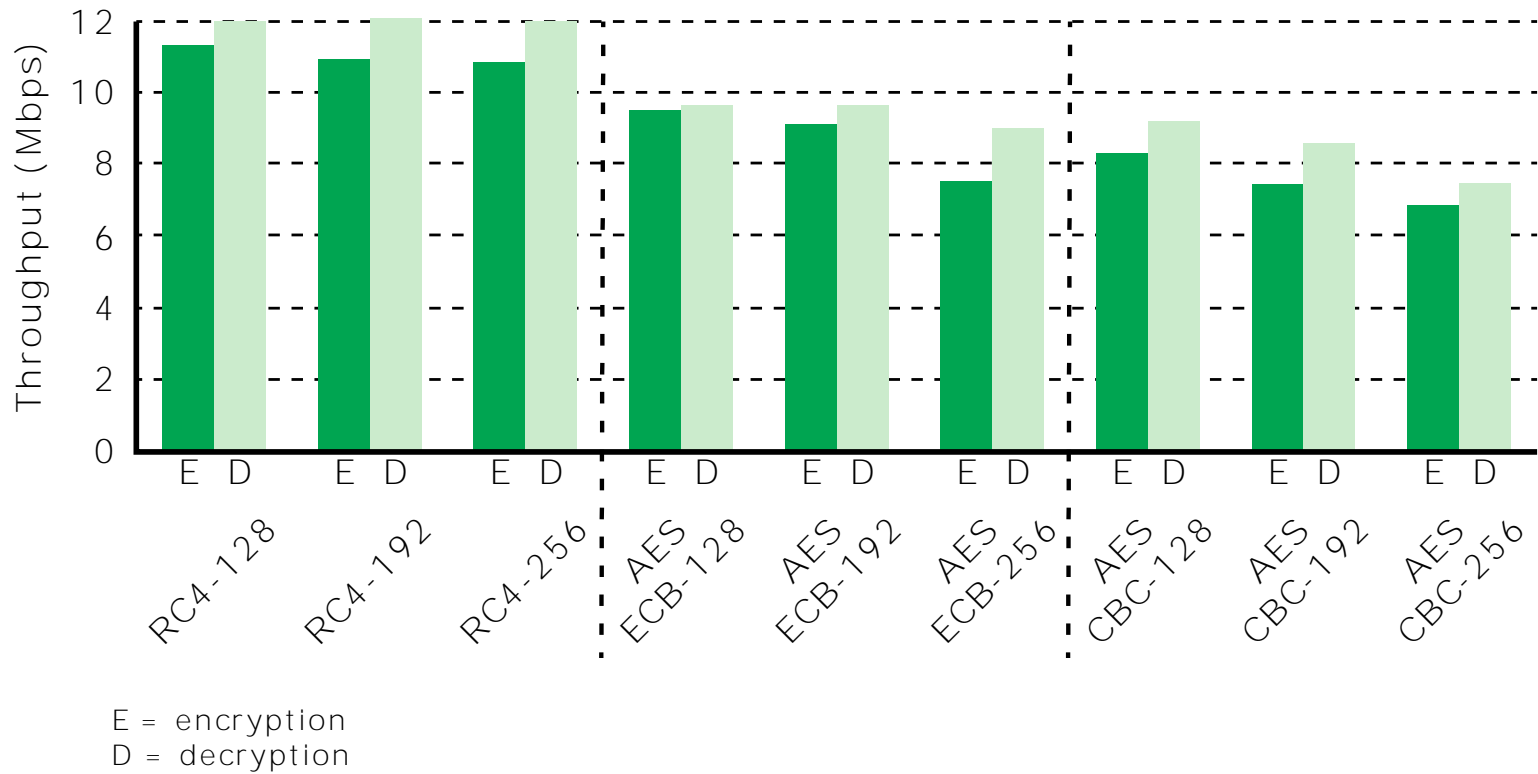
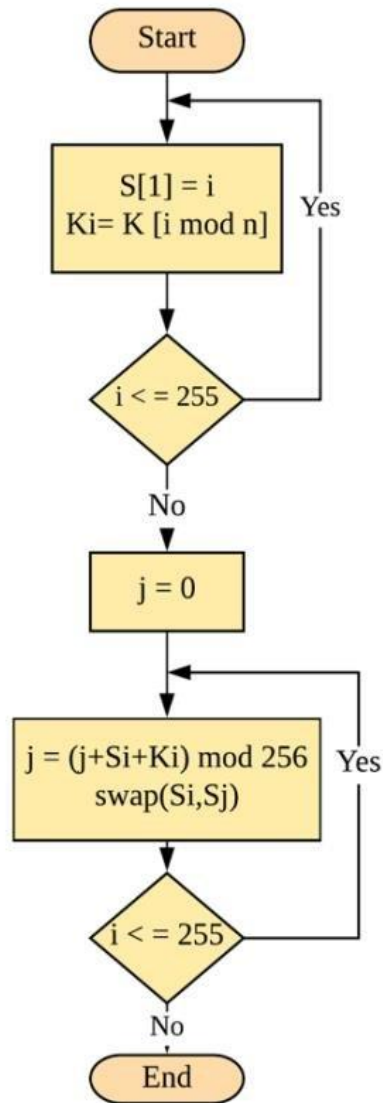
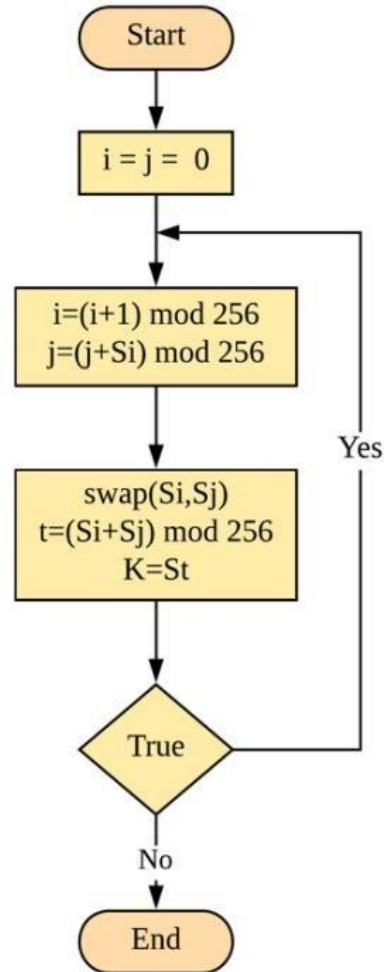

Figure 20.5 Performance Comparison of Symmetric Ciphers on a 3-GHz Processor

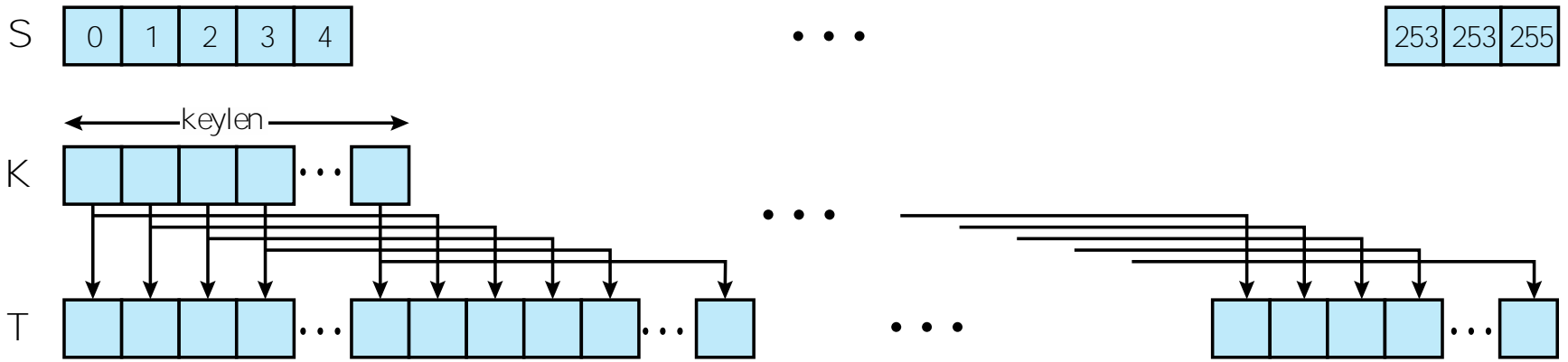
RC4 Algorithm

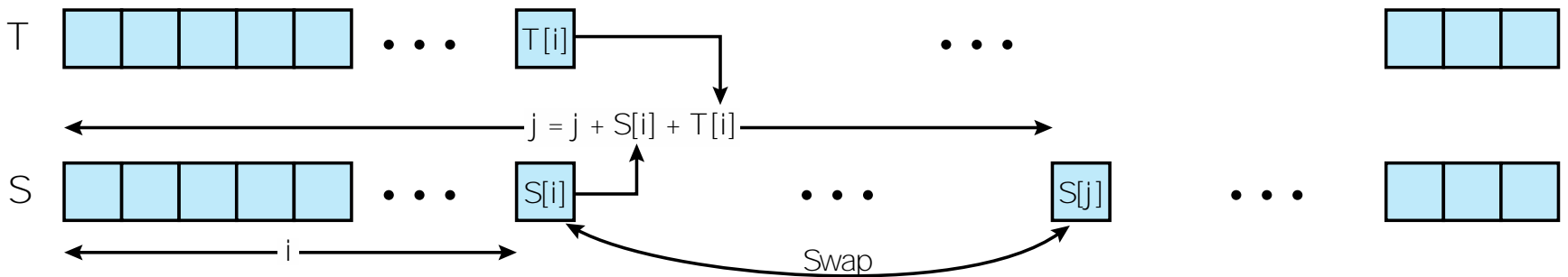
key Scheduling Algorithm (KSA)

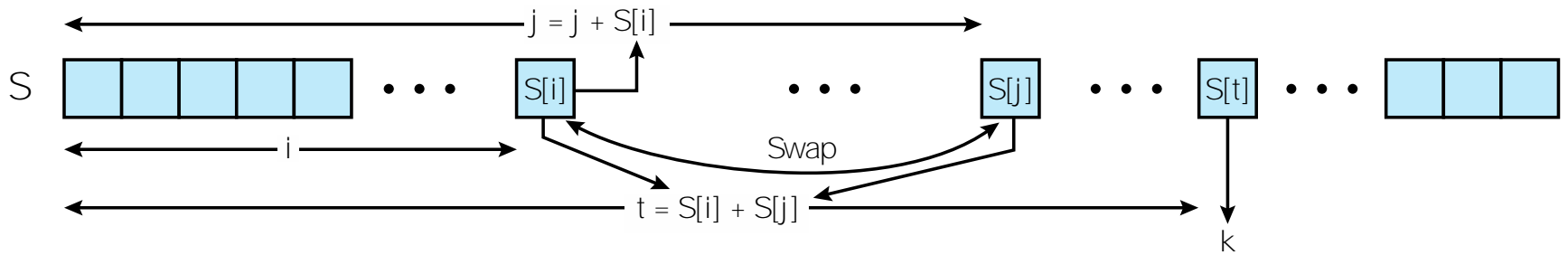
Pseudo random number generation algorithm (PRGA)

(a) Initial state of S and T

(b) Initial permutation of S

(c) Stream Generation

Figure 20.6 RC4

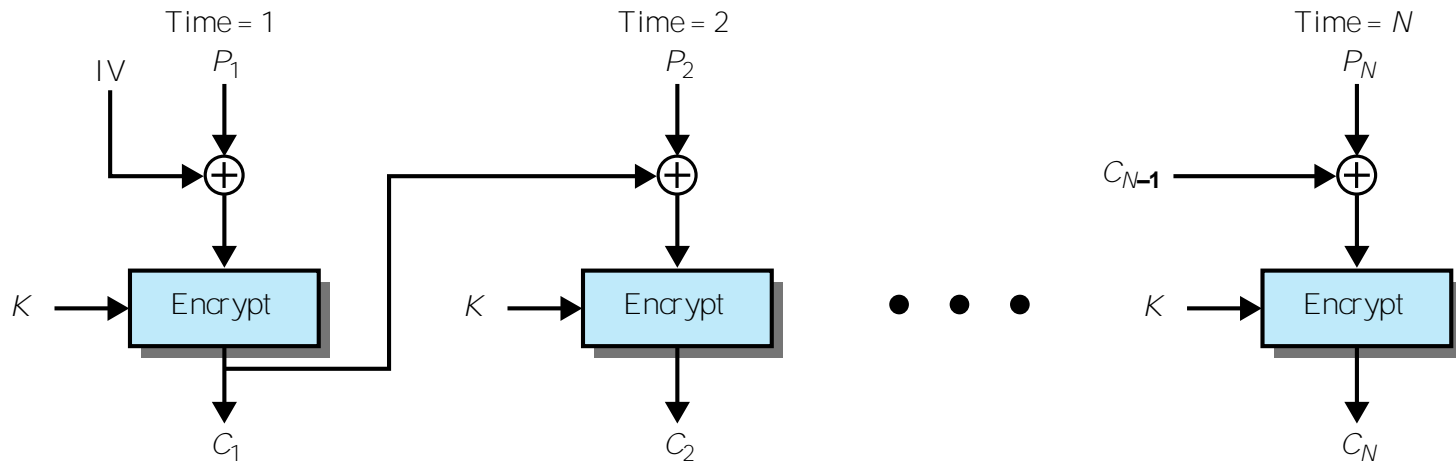
Blok Şifreleme Çalışma Modları

Mod	Tanım	Tipik Uygulama
Elektronik Kod kitabı (ECB)	64 düz metin bitlik her blok, aynı anahtar kullanılarak bağımsız olarak kodlanır.	<ul style="list-style-type: none"> • Tek değerlerin güvenli iletimi (ör. bir şifreleme anahtarı)
Şifreleme Blok Zincirleme (CBC)	Şifreleme algoritmasının girdisi, sonraki <u>64 bit</u> düz metnin ve önceki 64 bit şifreli metnin XOR'udur	<ul style="list-style-type: none"> • Genel amaçlı blok yönelimli iletim • Kimlik Doğrulama
Şifreleme Geribildirimi (CFB)	Giriş, bir seferde s bit olarak işlenir. Önceki şifreli metin, sonraki şifreli metin birimini üretmek için düz metinle XOR'lanan sözde rasgele çıktı üretmek için şifreleme algoritmasına girdi olarak kullanılır.	<ul style="list-style-type: none"> • Genel amaçlı akış odaklı iletim • Kimlik doğrulama
Çıkış Geribildirimi (OFB)	CFB'ye benzer, tek farkı şifreleme algoritmasına girişin önceki DES çıkışı olmasıdır	<ul style="list-style-type: none"> • Gürültülü kanal üzerinden akış yönelimli iletim (örn. uydu iletişimi)
Sayaç (CTR)	Her düz metin bloğu, şifreli bir sayaçla XORlanır. Sayaç, sonraki her blok için artırılır.	<ul style="list-style-type: none"> • Genel amaçlı blok yönelimli iletim • Yüksek hız gereksinimleri için kullanışlıdır

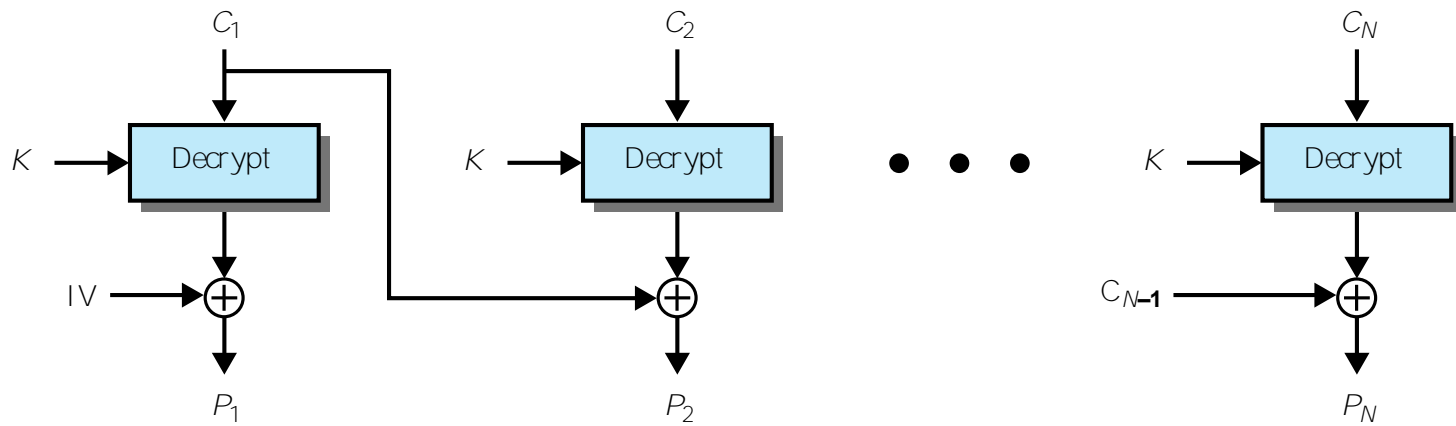

Elektronik Kod Kitabı (ECB)

- En basit moddur
- Düz metin, her seferinde b bit olarak işlenir ve her blok aynı anahtar kullanılarak şifrelenir
- “Codebook” kullanılır çünkü her b bitlik düz metin bloğu için benzersiz bir şifreli metin vardır.
  - Tekrarlanan şifreli metinde tekrarlanan düz metin görüldüğü için uzun mesajlar için güvenli değildir
- Güvenlik eksikliklerinin üstesinden gelmek için, aynı düz metin bloğunun, tekrarlanırsa, farklı şifreli metin blokları ürettiği bir tekniğe ihtiyaç vardır.

(a) Encryption

(b) Decryption

Figure 20.7 Cipher Block Chaining (CBC) Mode

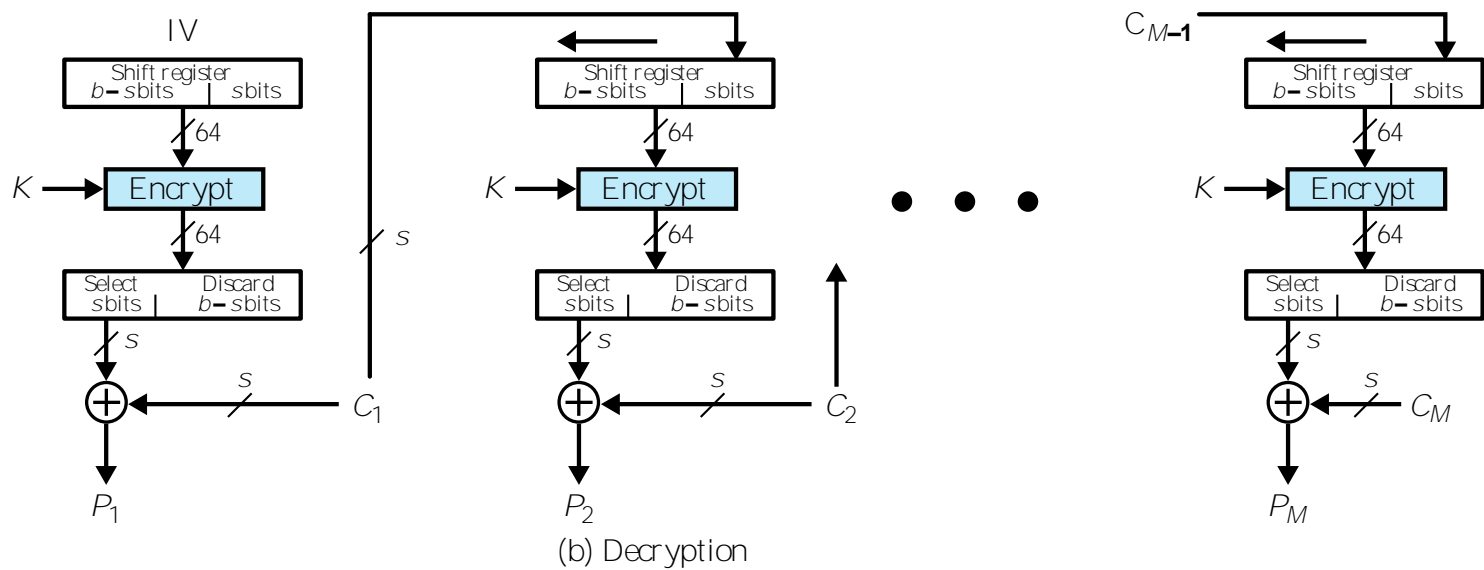
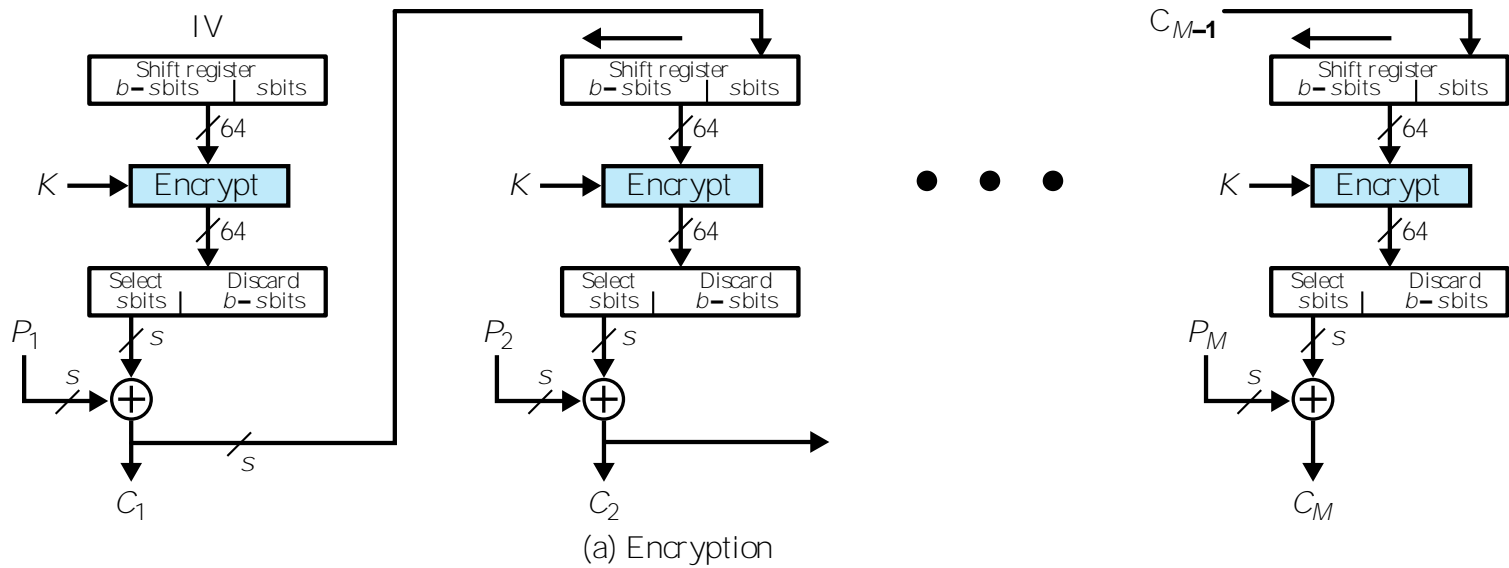
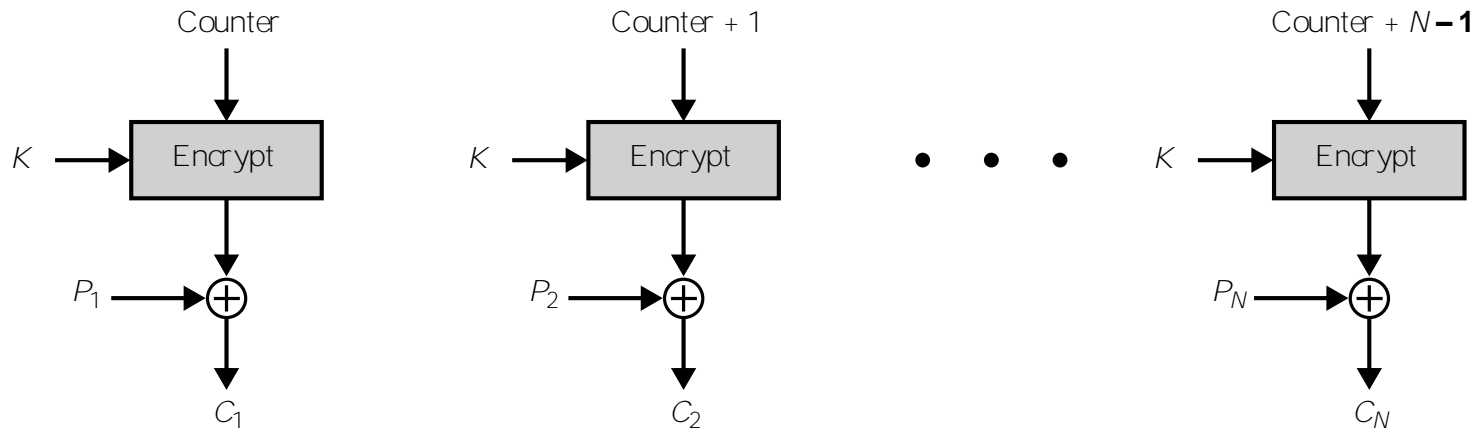
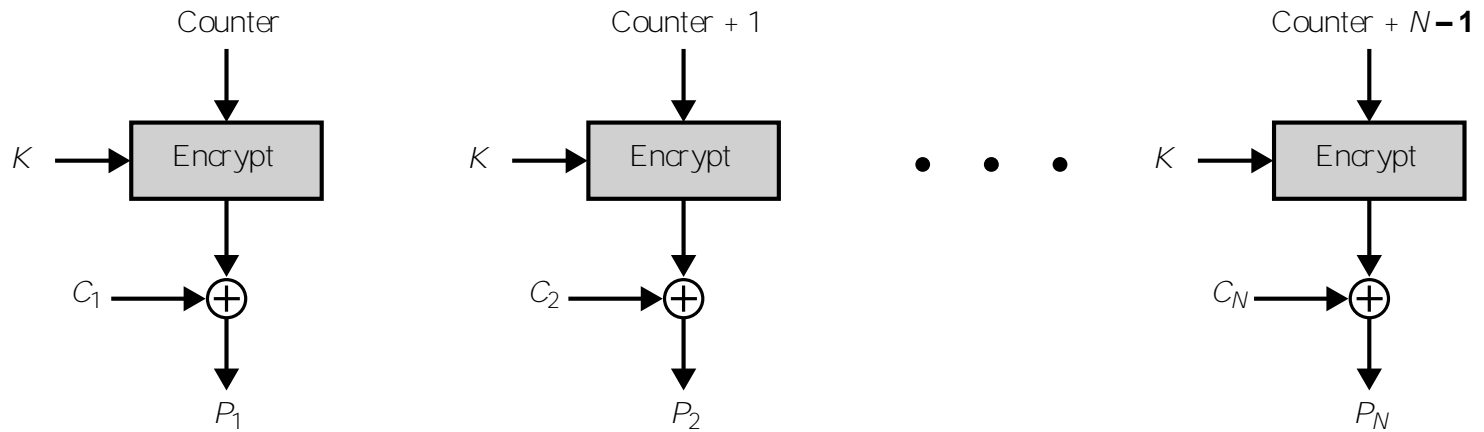

Figure 20.8 s -bit Cipher Feedback (CFB) Mode

(a) Encryption

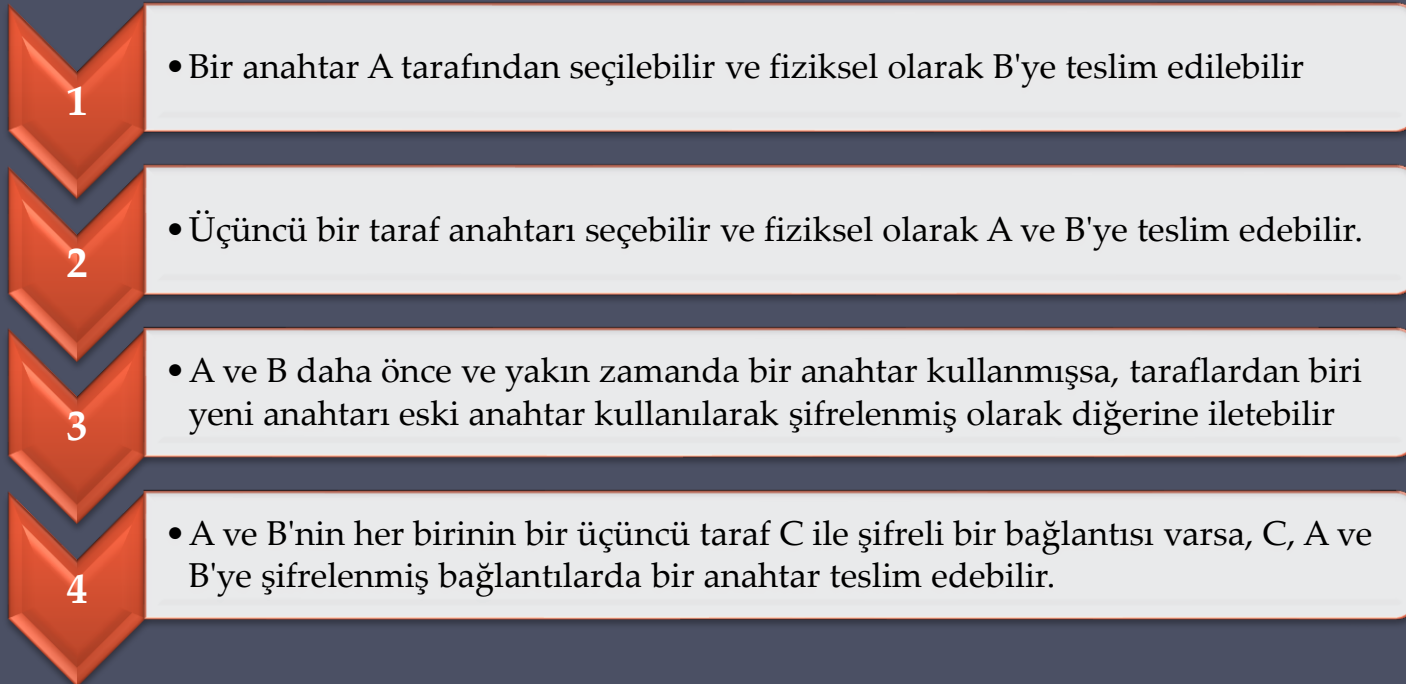

(b) Decryption

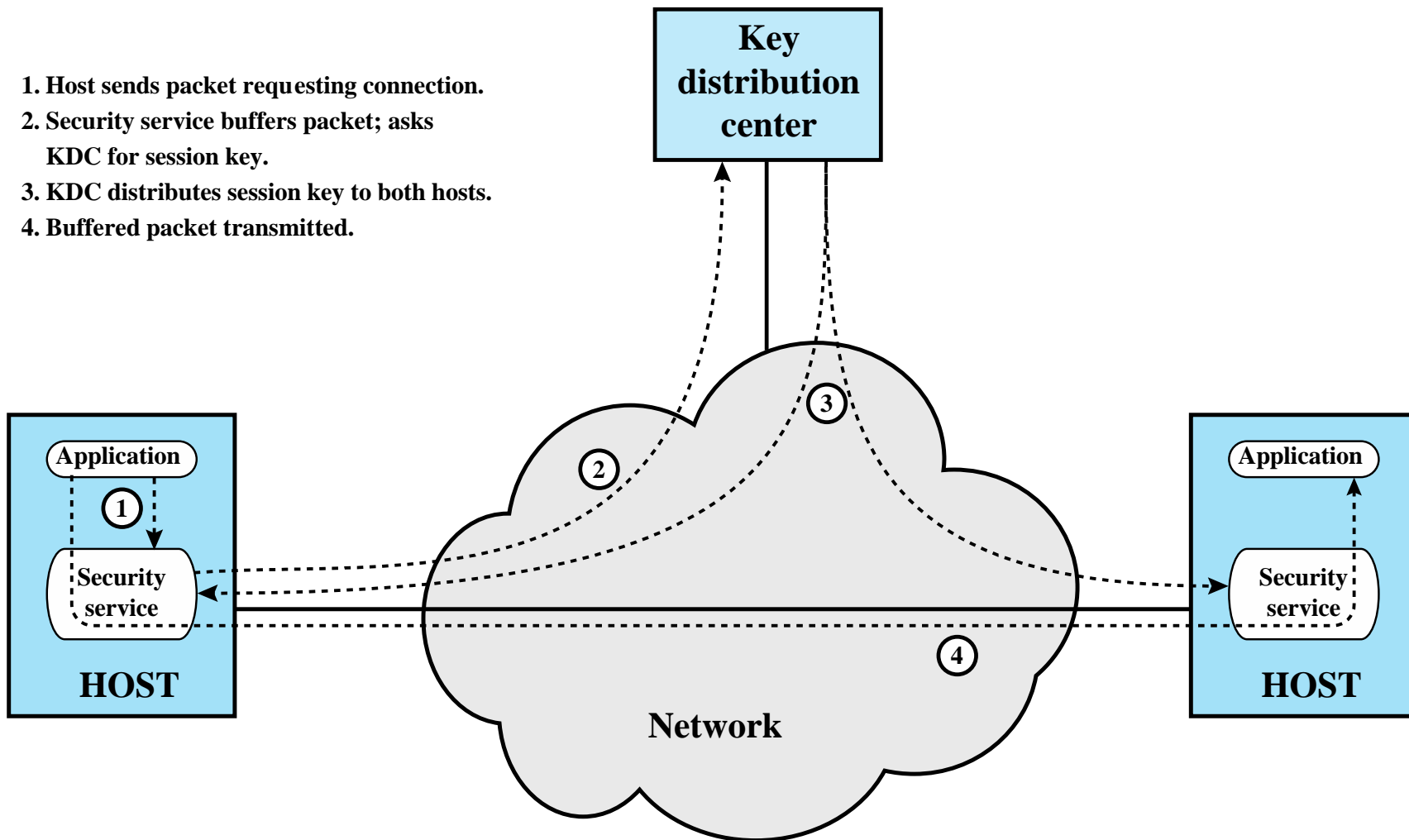
Figure 20.9 Counter (CTR) Mode

Anahtar Dağıtımı

- Başkalarının anahtarı görmesine izin vermeden veri alışverişi yapmak isteyen iki tarafa bir anahtar teslim etmenin yoludur
- İki taraf (A ve B) bunu şu şekilde başarabilir:

1. Host sends packet requesting connection.
2. Security service buffers packet; asks KDC for session key.
3. KDC distributes session key to both hosts.
4. Buffered packet transmitted.

Figure 20.10 Automatic Key Distribution for Connection-Oriented Protocol